

rinnastettujen lääkärien arvos-  
tus ja palkkaus.

Entä miten on asioiden lai-  
ta nyt, kun teknologia ja lää-  
ketiede ovat saavuttaneet ke-  
hityksensä huipun ja hygieniä  
kukoistaa kansalaisten valistu-  
neisuuden ja pölyimureiden ja  
toinen toistaan tehokkaampi-  
en puhdistusaineiden ansiosta?  
Monista vielä parisataa vuot-  
ta sitten raivonneista taudeis-  
ta ja sairauksista onkin pääs-  
ty, mutta uusia uhkia on tullut  
tilalle. Rasvaa, sokeria ja alko-  
holia kulutetaan entistä enem-  
män, teknologian tuomat his-  
sit ja autot ovat vähentäneet lii-  
kuntaa ja globalisaation synnyt-  
tämä muuttoliike ja massaturis-  
mi kuljettavat erilaisia taudinai-  
heuttajia paikasta toiseen.

Vaikka lääketiede on kehiti-  
tynyt huippuunsa, lääkärien ja  
etenkin lääketieteellisuuden etiik-  
ka on jäänyt pahasti kehitykses-

sä jälkeen. Vuorinen toteaa-  
kin, että lääketieteellisuuden taloudel-  
liset intressit ohjaavat hoitokäy-  
töntöjä ja saavat enemmän tu-  
hoa aikaan kuin entisajan tai-  
kauskoiset noidat ja shamaanit.  
Esimerkiksi mielialalääkkeitä  
ahmitaan kuin karamelleja ja  
hillitön antibioottien käyttö on  
heikentänyt vastustuskykyä ja  
muokannut ja luonut uusia ag-  
gressiivisia mikrobikantoja.

Kokonaisia kaupunkeja tyh-  
jentäneestä mustasta surmas-  
ta ja muista ruttotaudeista on  
päästy, mutta tilalle on tullut  
uusia suurtuhojen aiheutta-  
jia, kuten hullun lehmän tau-  
ti ja sikainfluenssa. Suurin uh-  
ka on tietysti ilmastomuutos,  
joka voi pahimmassa tapaukses-  
sa muuttaa koko maailman jät-  
tiläismäiseksi sairaalaksi tai hau-  
tuumaaksi.

Kiintoisa onkin Vuorisen  
huomio, että vaatimattomat ja

luonnon kanssa harmoniassa  
elävät metsästäjä-keräilijät oli-  
vat terveempiä, reippaampia ja  
tasapainoisempia kuin elintas-  
osairauksien ja mielenterveys-  
ongelmien kanssa kamppaile-  
vat nyky-ihmiset. Muuten mai-  
nio ja opettavainen *Taudit, pa-  
rantajat ja parannettavat* -kir-  
ja olisikin voinut esitellä luon-  
nonmukaista ravintoa, lääkitys-  
tä ja elämäntapaa, johon monet  
ovat siirtyneet herättyään huo-  
maamaan nyky-yhteiskunnan  
kuluttavuuden ja rapeutunei-  
suuden.

Modernin lääketieteen ja tek-  
nologian parhaita puolia tuli-  
si yhdistää vaatimattomaan ja  
luonnonmukaiseen elämänta-  
paan. Silloin olisi mahdollista  
luoda terve ja tasapainoinen yh-  
teiskunta, josta aiemmat suku-  
polvet ovat vain voineet unek-  
sia ja luoda utopioita.

## Joukkoon sulautuminen

PEKKA WAHLSTEDT

Sigmund Freud tuskin esittely-  
jä kaipaa. Darwinin, Marxin ja  
Einsteinin ohella hänen ajatuk-  
sillaan on ollut valtava vaiku-  
tus niin tieteessä, taiteessa kuin  
kulttuurissa yleensäkin. Arki-  
kielessä vilahtelee sellaisia Freu-  
dilta peräisin olevia sanoja kuin  
”alitajunta”, ”trauma” ja ”tor-  
junta” ja jokainen on nähnyt ai-  
nakin kerran Hitchcockin Psy-  
kon. Niinpä Freudin teoksia on  
ehditty kääntää suomeksikin jo  
pienen kirjahyllyn verran.

Mutta koska Freudin tuotan-  
to on lähes yhtä laaja kuin hä-

nen tunnettavuutensa, joita-  
kin teoksia on jäänyt toistaisek-  
si kääntämättä. ”Joukkopsyko-  
logia ja egoanalyysi” vuodelta  
1921 on kooltaan pieni ja vaa-  
timaton tutkielma, mutta sisäl-  
löllisesti se on sitäkin merkittä-  
vämpi ja ajankohtaisempi.

Kirjalla on tärkeä asema sel-  
laisten joukkopsykologian klas-  
sikoiden kuin Gustave Le Bo-  
nin, Jose Ortega y Gassetin, Eli-  
as Canettin ja Wilhelm Reichin  
joukossa. Frankfurtin koulu-  
kunnan johtavan ajattelijan  
Theodor W. Adornon mukaan

---

Sigmund Freud  
Joukkopsykologia ja  
egoanalyysi  
Moreeni, 2010

teos ennakoi nerokkaasti kan-  
sallissosialismia ja Serge Mon-  
covicin arveleekin Freudin rat-  
kaisseen joukkopsykologian  
mysteerin.

Ensimmäisenä huomio kiin-  
nitty kirjan outoon otsikkoon:  
eikö yksilöt yhteen sulauttava  
joukko ole erillisyyttä korosta-  
van egon täydellinen vastakohta?  
Toisaalta ne voivat täydentää ja

edellyttää toisiaan niin kuin vastakohdat yleensäkin, ja tämä onkin yksi Freudin teoksen merkittävistä uusista oivalluksista joukkopsykologian historiassa.

Freud esittelee ja arvostelee kirjan alkupuolella Le Bonin sinänsä oivaltavia huomioita joukkopsykologiasta. Bonnin mukaan yksilö muuttuu joukossa kuin toiseksi ihmiseksi: arvostelukyky heikkenee, vastuuntunto häviää, torjutut tunteet pääsevät valloilleen ja yksilö taantuu villi-ihmisen tasolle. Joukolla on aina myös johtaja, joka hallitsee joukkoa kärkehtämällä ja toistamalla samoja kuvia ja iskulauseita. Le Bon ei kuitenkaan valota niitä mekanismeja, joiden tuloksena joukko syntyy. Freudin ansio on, että hän yrittää avata joukon syntyhistoriaa.

Juuri tässä kohden joukko- ja yksilöpsykologia löytävät toisensa. Freud jäljittää joukon syntyä yksilön kasvatuksesta ja kehityksestä. Ratkaiseva rooli tässä on Freudin kuuluisalla ihmisen jakamisella kolmeen perustekijään: minään, tiedottomaan ja minäihanteeseen, joka tunnetaan paremmin myöhemmin annetulla nimellä yliminä.

Pieni lapsi on viettiensä ja halujensa vanki ja täydellinen narsisti, jolle hyvä on sama kuin mielihyvä ja paha sama kuin mielipaha. Tämä huipentuu siinä, kun lapsi rakastuu omaan vastakkaista sukupuolta edustavaan vanhempaan ja yrittää kilpailla tämän suosiosta. Narsismista on kuitenkin luovuttava, ja tämä tapahtuu torjumalla viettilylykkeitä ja samastumalla ne kieltävään vanhempaan. Sisäistettyä vanhempaa Freud kutsuu minäihanteeksi. Vietit jäävät kuitenkin elämään tiedottomaan ja pyrkivät esiin etenkin unissa, jolloin sensuu-

rin ote höllentyy.

Myös joukko tarjoaa mahdollisuuden irrottautua sensuurin otteesta. Joukossa yksilö taantuu aikaan ennen erillistä egoa ja sulautuu ja samastuu muihin joukon jäseniin. Tämä on syynä siihen, että joukko voi syyllistyä väkivaltaisuuksiin ja muihin kauheuksiin, joihin erilliset yksilöt eivät kuunaan sortuisi. Kauheuksia on myös suorastaan pakko tehdä, koska väkivaltaiset viettilylykkeitä pyrkivät alitajunnasta esiin ja ne täytyy suunnata oman joukon ulkopuolelle.

Johtaja, johon samastutaan ja joka ohjaa joukkoa, edustaa isää. Joukon jäsenet luovuttavat vapautensa ja päättäväaltansa johtajalle kuin lapset ja saavat vastineeksi suojaa ja turvaa. Joukko usein joutuukin paniikkiin ja hajoaa, kun sen johtaja syöstään vallasta. Freudin valaisevia esimerkkejä ovat kirkko ja sotaväki.

Edellä olevan valossa kukaan tuskin kummastelee sitä, että Adorno innostui Freudin analyyksistä ja kytki sitä kansallissosialismiin, sillä Natsi-Saksa oli kuin varta vasten luotu havainnollistamaan ja konkretisoimaan Freudin teoriaa.

1800-luvulla vanhat suojelivat rakenteet alkoivat murtua ja 1900-luvulla demokrati-an myötä yksilöt alkoivat ottaa omaa elämänsä ja yhteiskuntaansa haltuun. Onkin usein ihmetelty, miksi yksilöt ottivat 1900-luvun alussa valtavan askeleen taaksepäin ja heittäytyivät kansallissosialismin ja kommunismin helmaan. Voisi ajatella siten, että nuori ja kokematon yksilö oli juuri päässyt jaloilleen ja otti ensimmäisiä horjuvia askeleita kohti vapautta ja itsenäisyyttä, mutta yhtäkkiä vuonna 1929 tuli suuri la-

ma ja veti maton jalkojen alta – minkä takia taannuttiin takaisin pikkulapsen tasolle ja luovutettiin vasta saatu vapaus ja päätösvalta Hitlerille ja muille isä-hahmoille.

Mutta miten Freudia voisi soveltaa nykyaikaan? Nykyään yhtäältä ylistetään yksilöllisyyttä, mutta toisaalta tämä yksilöllisyys ilmenee käytännössä massatavaroiden ja -vihteen massakulutuksena. Yhtäältä puretaan valtioita ja muita suojelevia muureja yksilön ympäriltä, toisaalta hamutaan turvallista syyliä ja rintaa kulutustavaroista ja massavihteestä. Kaikkea pyörittävää rahaa voisi pitää uutena johtajana. Yksilö antaa elämänsä rahan palvelukseen ja on valmis uhraamaan sen puolesta kaiken perhettä myöten. Natsi-Saksan tragedioita vastaavia kauheuksia voi syntyä, jos rahaa, tavaraa ja kuluttamista palvovien joukko eristyy ja suunntaa aggressionsa syrjäytyneisiin ja vähä-osaisiin.

Näin Freud avaa aivan uuden näkökulman nykyaikaan. Yleensä valtioiden ja muiden rajojen purkaminen ja yksilöllisyys liitetään tai jopa samastetaan massakulutukseen ja rahaan, kun taas Freudin näkökulmasta katsottuna massakulutus ja rahan palvonta ovat yksilöllisyyden ja maailmanlaajuisuuden pahimpia vihollisia ja vastustajia.

Joukkopsykologia ja egoanalyysi-kirja on ajankohtaisempi ja polttavampi kuin ilmestyessään. Aikoinaan sitä ei tajuttu käyttää kansallissosialismin ja muiden vastaavien joukkoilmiöiden vastustamiseen, mutta nyt – kun Freud on muutenkin vakiinnuttanut asemansa – siitä voisi olla apua aikamme ristiriitojen ja ongelmien avaamisessa ja uusien tragedioiden estämisessä.